VAKE
Vahvan kestävyyden metsäpalvelut

KONEEN SÄÄTIÖ
Metsän puolella

Versio 3.1 (4.11.2026)

Viittausohje:

Takala, T., Rovamo, M., Holopainen, J., Laakkonen, A., Lauronen, J.-P., Lindberg, H., Pahkasalo, M., Pasanen, H., Pietarinen, A., Rusanen, K., Tikkanen, J., Vauhkonen, J. 2026: Vahvan kestävyyden metsäsuunnittelun periaatteet ja ohjeistus. Versio 3.1 (4.11.2026).

Vahvan kestävyyden metsäsuunnittelun (VaKe) suunnitteluohje

VaKe-suunnittelu koostuu alkukeskustelusta ja metsäkäynnistä. Alkukeskustelussa käydään huolellisesti läpi alla esitetyt kohdat 1–5, mutta etenkin kuviokohtaisten toimenpiteiden pohdinta jatkuu metsäkäynnin aikana (kohdat 3–4). Alkukeskusteluun on varattava riittävästi aikaa (arviolta 1–2 h). Metsänomistajan ja suunnittelijan yhteinen metsäkäynti on ehdottoman suositeltava. Se on monelle metsänomistajalle palvelun antoisin osa.

Alkukeskustelun vaiheet:

1) Pohditaan luontonäkökulma edellä, keitä kaikkia metsien käytön suunnittelussa tulisi huomioida ja miten.
2) Laaditaan tavoite tilan metsien ikäjakaumalle.
3) Luokitellaan tilan metsikkökuviot kolmeen toimenpidelinjaan (koriin).
4) Suunnitellaan kuviokohtaiset toimenpiteet seuraavalle kymmenelle vuodelle, eli käytännössä suunnitellaan seuraavaa toimenpidettä.
5) Metsätaloutta täydentävät toimenpiteet.

Suunnittelija koostaa alkukeskustelun ja metsäkäynnin pohjalta suunnitelmaraportin. Ajatuksena on, että suunnitelma päivitetään 5–10 vuoden välein. Tällöin suunnitellaan seuraavat toimenpiteet ja samalla on mahdollisuus muuttaa ikäjakaumatavoitetta ja korijaottelua.

VAKE
Vahvan kestävyyden metsäpalvelut

KONEEN SÄÄTIÖ
Metsän puolella

1. Keitä metsien käytön suunnittelussa tulisi huomioida?

A) Mitä tiedetään tilan ja laajemman alueen lajistosta ja luontoarvoista? (Suunnittelija esittelee.)

B) Voisiko seuraavia toimijaryhmiä huomioida metsiesi käytön suunnittelussa? Mitä huomioiminen voisi tarkoittaa käytännössä?

- Uhanalaiset ja silmälläpidettävät metsälajit
- Vesielinympäristöjen uhanalaiset ja silmälläpidettävät lajit
- Metsänomistajan läheiset (nykyiset, menneet ja tulevat sukupolvet)
- Metsien lähellä asuvat/mökkeilevät
- Naapurimetsänomistajat
- Metsien ja vesistöjen virkistyskäyttäjät (esim. retkeilijät, marjastajat, metsästäjät, kalastajat)
- Metsäalan työllistämät
- Lapset, nuoret ja tulevat sukupolvet yleisesti
- Keksitkö muita ryhmiä

C) Mitkä ovat omat metsiin liittyvät taloudelliset tarpeesi?

- Onko erityisiä tarpeita saada metsästä tuloa ja mihin se liittyy? Milloin tuloja on tarpeen saada?
- Onko väliä, tulevatko tarvitsemasi tulot puuntuotannosta vai luontoteoista (esim. pysyvä tai määräaikainen suojelu, luonnonarvokauppa).
- Vaikuttaako päätöksentekoon jotenkin se, että luontoteoista saataviin tuloihin liittyy vielä hitauksia ja epävarmuuksia (esim. suojeluprosessi saattaa olla hidas, suojelukriteerien täyttymisessä saattaa mennä aikaa, luonnonarvokauppaa vasta kehitetään).
- Koetko, että sinulle syntyy taloudellinen tappio, jos et hakkaa metsää silloin, kun se olisi metsänhoidon suositusten tai totuttujen käytäntöjen mukaan ajankohtaista?
- Pyritkö ohjaamaan metsätilan ja jäävän puuston arvoa johonkin suuntaan?

- Jos luontoteon ja hakkuutulojen välillä havaitaan ristiriita, kummasta tingitään (pohdi erilaisia tilanteita).
- Missä määrin koet talousmetsien luontoarvojen kasvattamisen myös taloudellisten mahdollisuuksien monipuolistamisena (avautuu tulevia mahdollisuuksia esim. suojeluun tai luonnonarvokauppaan)?

D) Mitä muita metsien käyttöön vaikuttavia toiveita ja tarpeita sinulla on? Miten niitä voisi huomioida metsiesi käytön suunnittelussa? Voidaanko näitä päämääriä saavuttaa yhdistettynä luonnon huomioimiseen?

2. Metsätilan ikäjakauma

Nykyinen ikäjakauma:

- __ % kehitysluokaltaan uudistuskypsää suunnitteluhetkellä (josta metsämaata __ %, kitumaata __ %).
- __ % kehitysluokaltaan uudistuskypsää suunnittelukauden lopussa (10 v päästä) (josta metsämaata __ %, kitumaata __ %).

Ikäjakaumatavoite (mietitään hyvää tasoa yli ajan):

- Tavoitetaso suunniteltavalla alueella: jatkuvasti __ % kehitysluokaltaan uudistuskypsää (josta metsämaata __ %, kitumaata __ %).

Metsien ikäjakauman korjaaminen kohti vanhempia metsiä on luontokadon pysäyttämisen tärkeimpiä toimenpiteitä. Luontokadon pysäyttämisen edellyttämää vanhan metsän osuutta ei pystytä tarkasti ja yleispätevästi määrittämään, mutta karkeita tavoitetasoja voi hahmotella. Suomalaisessa luonnonmaisemassa hyvin vanhat metsät kattoivat valtaosan maisemasta (Berglund & Kuuluvainen 2021). Ekologian tutkimukseen nojaava turvallinen tavoite voisi olla, että selkeästi normaalia kiertoaikaa vanhemmat metsät peittävät jatkuvasti vähintään 30–40 % metsämaisemasta. Tällöin luontokatoa estävä metsänomistaja voisi tähdätä esimerkiksi siihen, että kehitysluokaltaan uudistuskypsää tai sitä vanhempaa metsää on jatkuvasti vähintään 40 % metsätilan pinta-alasta. Mitä suurempi vanhojen metsien

osuus, sen parempi luonnolle. Eri-ikäisrakenteisen metsän voi laskea mukaan, jos valtapuusto on varttunutta.

3. Korijaottelu

Korijaottelussa tilan metsikkökuvioita luokitellaan kolmeen koriin (toimenpidelinjaan, Kuva 1).

- Kori 1: Metsätalouden ulkopuolelle jätettävät kuviot / metsätalouden ulkopuolinen metsä. Kuviot jätetään metsätalouskäytön ulkopuolelle, jolloin pyritään kohti luonnontilaisuutta.
- Kori 2: Hellävaraisemmin käsiteltävät kuviot / luontopainotteinen talousmetsä. Kuvioilla harjoitetaan luontoa erityisesti huomioivaa metsätaloutta, pyritään ylläpitämään ja rakentamaan luonnoltaan rikkaita talousmetsiä.
- Kori 3: Tavanomaisesti käsiteltävät kuviot / puuntuotantopainotteinen talousmetsä. harjoitetaan tavanomaista jaksollista (päätehakkuuseen tähtäävää) metsätaloutta, jossa tavoitteena on ensisijaisesti puuntuotanto nykyisten hyvän metsänhoidon käytäntöjen mukaisesti.

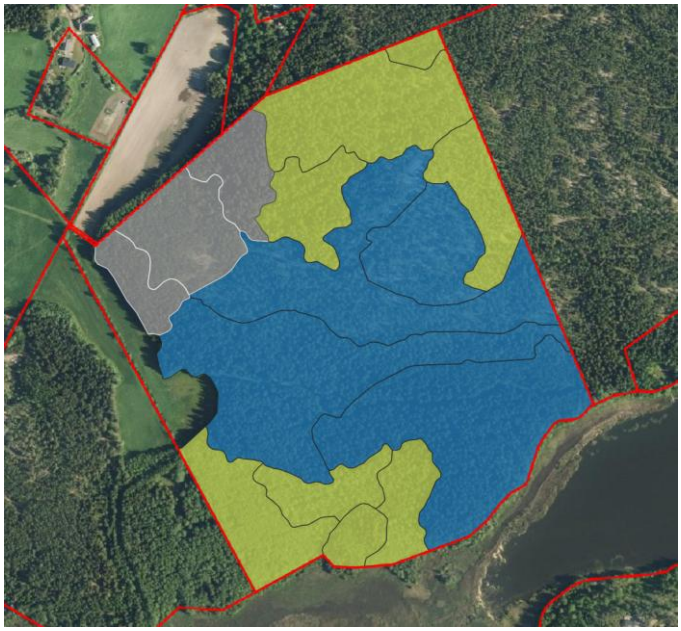
Luokittelu tehdään yli ajan: se kuvastaa metsänomistajan ajatusta siitä, miten kuviota voitaisiin käsitellä määrittelemättömään tulevaisuuteen. Korijaottelusta tehdään kartta (Kuva 1).

Luokittelu kuvaa metsänomistajan näkemystä kuvioiden tulevasta käsittelystä tai käsittelemättömyydestä. Tämä tarkoittaa, että luokittelua ei tehdä metsän nykyisten rakennepiirteiden perusteella. Oletettavasti koreihin 1 ja 2 (Kuva 1) valikoituu nykyisten luontoarvojen kannalta edustavampia ja koriin 3 vähemmän edustavia kuvioita, mutta korien 1 ja 2 lähtötilanne voi myös olla luontoarvoiltaan köyhä. Tällöin uhanalaiselle lajistolle merkittäviä luontoarvoja lähdetään rakentamaan ja niitä voidaan saavuttaa tulevina vuosikymmeninä.

Korit 1 ja 2 voidaan nähdä luontokadon pysäyttämisen keinoina niin, että kori 1 on keinona tehokkain. Korien 1 ja 2 määrälle ei kuitenkaan voi antaa mitään yleispätevää tavoitetasoa: mitä enemmän tehdään luonnon hyväksi, sen parempi luonnolle. Korijaottelua tehdessä on tärkeää pohtia tilan ikäjakaumatavoitetta, luontoarvoja,

alueen lajistoa ja elinympäristöjen kytkeytyneisyyttä, myös tilan laajempi ympäristö huomioiden. Kytkeytyneisyyden pohdinnassa on hyödyllistä hahmottaa yhtenäisen latvuskerroksen muodostamia alueita ja verkostoja.

Korijaottelu perustuu maankäytön suunnittelussa yleisemminkin käytettyyn triad zoning –malliin, jossa alueita luokitellaan käytön ulkopuolisiin, lievemmän käytön ja intensiivisen käytön alueisiin (Himes ym. 2022).

Kuva 1. Korijaottelu kartalla. Kori 1 (sininen)=metsätalouden ulkopuolelle jätettävät kuviot, Kori 2 (keltainen)=hellävaraisemmin käsiteltävät kuviot, Kori 3 (harmaa)= tavanomaisesti käsiteltävät kuviot. (Lähteet: Maanmittauslaitoksen (ilmakuva, kiinteistörajat) ja Metsäkeskuksen (kuviorajat) avoimet aineistot.)

4. Kuviokohtaiset toimenpide-ehdotukset (koodit)

Toimenpidesuunnittelu tehdään seuraavalle 10 vuodelle. Käytännössä suunnitellaan siis seuraavaa toimenpidettä. Käsittelykoodit esitetään alla, niiden tarkemmat kuvaukset erillisessä tiedostossa.

Kori 1: Metsätalouden ulkopuolelle jätettävät kuviot / metsätalouden ulkopuolinen metsä (sininen)

Korin edellyttämät toimenpiteet:

K1.1. Metsätalouden ulkopuolella

Lisätoimenpiteet:

- K1.2. Määräaikainen suojelu
- K1.3. Pysyvä suojelu

Kori 2: Hellävaraisemman käsiteltävät kuviot / luontopainotteinen talousmetsä (keltainen)

Pakolliset toimenpiteet (vähintään yksi näistä)

- K2.1. Puulajiston, puuston tiheyden ja puiden koon vaihtelua tukeva harvennus/taimikonhoito
- K2.2. Väliin jätetty harvennus
- K2.3. Lepo (kori 2)
- K2.4. Päätehakkuu ja uudistaminen (kori 2)

Lisätoimenpiteet

- K2.5. Kehittyvän monimuotoisuuskohteen ulosrajaus
- K2.6. Tavanomaista laajempi säästöpuuryhmä/suojatiheikkö
- K2.7. Tavanomaista leveämpi suojavyöhyke
- K2.8. Vanhojen puuyksilöiden säilyttäminen
- K2.9. Avohakkuuttomuuteen tähtäävä harvennus
- K2.10. Ennallistaminen tai luonnonhoito
- K2.11. Taimikonhoidon/harvennuksen/hakkuiden tekeminen lintujen pesimäajan ulkopuolella
- K2.12. Harvennuksen/hakkuun toteuttaminen talvileimikkona
- K2.13. Tavanomaista lievempi harvennus
- K2.14. Harvennus metsurityönä.
- K2.15. Jonkin/joidenkin puulajien jättäminen kokonaan hakkuun/harvennuksen ulkopuolelle
- K2.16. Jalojen lehtipuiden kasvatus

Kori 3: Tavanomaisesti käsiteltävät kuviot / puuntuotantopainotteinen talousmetsä (harmaa)

Pakolliset toimenpiteet (vähintään yksi näistä)

- K3.1. Tavanomainen harvennus/taimikonhoito
- K3.2. Päätehakkuu ja uudistaminen (kori 3)
- K3.3. Lepo (kori 3)

Lisätoimenpiteet

- K3.4. Kehittyvän monimuotoisuuskohteen ulosrajaus
- K3.5. Tavanomaista laajempi säästöpuuryhmä/suojatiheikkö
- K3.6. Tavanomaista leveämpi suojavyöhyke
- K3.7. Vanhojen puuyksilöiden säilyttäminen
- K3.8. Pienialainen ennallistaminen tai luonnonhoito
- K3.9. Taimikonhoidon/harvennuksen/hakkuiden tekeminen lintujen pesimäajan ulkopuolella
- K3.10. Harvennuksen/hakkuun toteuttaminen talvileimikkona
- K3.11. Tavanomaista lievempi harvennus
- K3.12. Harvennus metsurityönä

K3.13. Jalojen lehtipuiden kasvatus

Vake-suunnittelussa vältettävät toimenpiteet

3.13. Kunnostus- ja uudisojitus, ojitusmätästys
3.14. Rehevien turvemaiden ja lehtojen avohakkuu
3.15. Turvemaiden maanmuokkaus
3.16. Kantojen nosto
3.17. Kasvatuslannoitus

5. Metsätaloutta täydentävät toimenpiteet

Metsäammattilaiset voivat omien verkostojensa kautta opastaa luonnon huomioiseen liittyvien tai sitä tukevien tulonlähteiden ja palveluiden pariin. Näitä voidaan pohtia osana VaKe-suunnittelua.

1. Ennallistaminen (metsät, suoympäristöt ja pienvedet; esim. Helmi-ohjelma)
2. Luonnonhoito (lehtojen hoito, ennallistamispoltto, paahdeympäristöjen hoito)
3. Suojelu (Metso-ohjelman määräaikainen ja pysyvä suojelu)
4. Sertifiointi (EverCover, FSC, PEFC)
5. Lajiasiantuntijan vierailu (kartoittajat, luontojärjestöt)
6. Luonnontuotteet (ne jokaisenoikeuden alaiset ja erikoisluonnontuotteet, joiden tuotanto voisi tukea myös kestävämpää metsien käyttöä)
7. Luonnonarvomarkkinat
8. Erikoispuun ja laatupuun myynti suoraan jalostajille
9. Jalojen lehtipuiden kasvatus

Lähteet

Berglund, H. & Kuuluvainen, T. 2021. Representative boreal forest habitats in northern Europe, and a revised model for ecosystem management and biodiversity conservation. Ambio 50: 1003-1017. doi.org/10.1007/s13280-020-01444-3.

Himes, A., Betts, M, Messier, C. & Seymour, R. 2022: Perspectives: Thirty years of triad forestry, a critical clarification of theory and recommendations for implementation and testing. Forest Ecology and Management 510: 120103. DOI: 10.1016/j.foreco.2022.120103